

Kamil Wichterle: Útržky a drby z historie CHISA

Moje první setkání s CHISOU je datováno do doby, k níž je již jen málo pamětníků. Svezl jsem se tam v roce 1962 z letního bytu, když otec měl v Brně jakési jednání. S bratrem jsem navštívil přednášku profesora Boreskova z Novosibirsku, kde mne rozčarovalo, že po devíti letech studia ruštiny a po čtyřech letech studia VŠCHT jsem skoro ničemu nerozuměl. O dva roky později mne vzal můj školitel Jarda Ulbrecht jako účastníka na národní CHISU 1964 v Mariánských Lázních, kde jsem se už cítil poněkud lépe.

Protože jsem jako začínající aspirant seděl v ÚTZCHT ČSAV ve stejné místnosti jako Jan Novosad, byl jsem před mezinárodní CHISOU v roce 1965 zapojen do organizační činnosti. Vzpomínám, jak jsme s novopečeným CSc Jirkou Nebřenským jeli na průzkumnou cestu do Mariánek, najít sály, kam by bylo možno umístit aspoň šest sekcí. Kupodivu, provozní vedoucí hotelů nebyli zcela proti, takže se podařilo zajistit možnost doplnit zatemnění sálů a zvednout lustry tak, aby se tam daly promítat diapozitivy. Kongres měl sekce v divadle, v zasedačce městského úřadu, v hotelech Evropa, Esplanade a dvě sekce v Donbasu. Hlavní stan, úvodní zasedání, část společenského programu a dvě sekce se chystaly v lázeňském domě Kasino. Tam jsme zjistili tragický problém, že místní záchodky nejsou ani zlomkem přizpůsobeny více než tisícíhlavé očekávané účasti mezinárodních hostů. Jirka Nebřenský potom objížděl generální ředitelství západočeských lázní, krajský národní výbor, kde se setkával s nedostatkem ochoty a prostředků na řešení vzniklé situace. Uspěl nakonec až po audienci u ministra zdravotnictví – lázním nadřízeného orgánu. Záchody se podařilo po této urgenci k budově Kasina přistavět a Nebřenský si tím vysloužil přídomek „hajzlový referent“. Při samotné CHISE 1965 jsem fungoval jako promítač, což znamenalo i být připraven jako poslíček při častém přepálení žárovky nebo kolapsu celého projektoru. Promítání bylo dobrodružstvím, protože neoznačený diák se do projektoru dá zasunout osmi způsoby, což nevylučuje, že při následném pootočení se to podaří znovu nesprávně. Na této CHISE se ještě chystaly tištěné plné texty přednášek. Přípustnými pracovními jazyky byly němčina, francouzština, ruština a angličtina, a aby se nikdo neurazil, byl kongres označován latinsky jako Congressus. Teprve při dalších kongresech se postupně zaváděla jako hlavní technický a jednací jazyk angličtina. Plné texty se již později již netiskly a distribuovaly se zájemcům za úplatu na kinofilmech. V tištěné formě pak zůstávaly jen souhrny v sešitcích, barevně rozlišených pro jednotlivé sekce. Závěrečný večer se odehrával v ohromném prostoru restaurace Leningrad, nazývané místními znalci, kteří zde pamatovali Henleinovy sudetoněmecké srazy, jako Egerhoff. Tam jsem nakonec uvízl v bujaré společnosti organizátorů a jejich příznivců, kde jsem se seznámil blíže i s Ing. Koníčkem. Matně si pamatuji, že tam byl např. Dr. Málek (bývalý úředník Ministerstva chemického průmyslu, později šéf výzkumu v Ústí, a následně vědecký pracovník ÚTZCHT), Ing. Jan Marek (po roce 1968 u firmy Lurgi ve Švýcarsku), Ing. Ivan Klumpar (dobrodružně prchl v roce 1966 do Bostonu). Ženský živel zastupovaly např. Eva Růžičková (později Pešinová) nebo Helena Rybínová. Při vyúčtování nákladů konference byl o nutno zakamuflovat výlohy za stojanový popelník, který ústecký Vladimír Veverka (alias Haile Sellasie II. podle vzhledu připomínajícího habešského krále), proslulý též coby barytonový interpret operních árií, pokládal za barovou židličku.

V roce 1966 se CHISA odehrála v Žilině, která byla po územní reorganizaci degradována na okres a skýtala tudíž volné kapacity v budově zrušeného Krajského národního výboru. Komunikaci s místními úřady tehdy zajišťoval docent Jan Pinkava.

V roce 67 se národní CHISA přesunula zpět do Mariánek. Účastníci se velkou měrou setkávali po večerech v nemnohých místních hospodách. I první večer po formálním zahájení zůstala dobrá společnost v sálu Kasino, kde se rozběhla taneční zábava, při níž fungoval operativně sestavený orchestr. Myslím, že Kondelík hrál na klavír, Josef Horák na housle, Wein na saxofon. Kolega

Pexider při této příležitosti prorazil buben, který v přístěnku měla uložený nějaká místní kapela. Pamatuji také bohatýrskou jízdu aspirantů poslední noc v baru Lille, odkud Ondra Wein v rozjařeném stavu v ranních hodinách odcizil papndeklovou letušku Air France v životní velikosti. Příslušnou minutu slávy mu překazil o rok později jeho školitel, již tehdy důstojný Jarda Ulbrecht, který zcela střízliv, za bílého dne odcizil takovouto letušku z kanceláře Čedoku bezprostředně po příjezdu do Mariánek. Myslím, že už na této konferenci se už objevila v technické komisi milá, nenápadná, ale velice efektivní dvojice, pan Pokorný (snad kdysi právník) a paní Pokorná (o které jsme se dozvěděli, že bývala osobní sekretářkou T. Bati). Asi je objevil Jan Novosad.

Mezinárodní CHISA 1969 měla zvláštní přednormalizační atmosféru a hvězdnou účast zahraničních profesorů, jejichž jména dnes známe z kultovních monografií chemického inženýrství. Zato některé československé účastníky jsme tam viděli naposledy. Teprve o pár dní později byly definitivně uzavřeny hranice. Když jsme o pár let později chystali poster o historii CHISY, nedala se použít žádná fotodokumentace, protože na každém snímku z období do roku 1969 byla nějaká „nepřípustně závadná“ emigrantská osobnost. Při zahajovacím koncertu byly na pořadu dvě části ze Smetanovy Mé Vlasti a nám se při tom tlačily slzy do očí. Československo bylo tehdy populární, a pravděpodobně na žádném dalším kongresu nebyla tak skvělá audience ze zahraničí. Uvolněnější atmosféra předešlého roku umožnila Ing. Koníčkovi čarovat s financemi a sponzorováním, takže na party pro zvané na zámku Kynžvart bylo do poslední chvíle přebytek jídla a pití, což nebylo předtím a většinou ani potom obvyklé. Milada Řeháková tam krmila labutě houskami namočenými ve vermutu, což vyvolalo pozoruhodné opilecké pohyby jejich krků. Osm velkých obložených mis se ještě vezlo do lednice v Egerhoffu, který se toho roku jmenoval „Vyšehrad“, pro závěrečný večer. Nakonec však se nám podařilo domluvit s Koníčkem přesun mís a vybraných kolegů do podniku Donbas alias Lesná, kde jsme už měli domluvené použití sálku s klavírem a music-boxem na komornější pokračování večera. Kyvadlová doprava lahůdek a kamarádů Trabantem byla úspěšná a zábava pokračovala pozdě do rána. Koníček se neobyčejně rozjařil a mnohokrát vrhal korunu do boxu a vyžadoval polku „Padla facka na sále“.

Na CHISE jsem zpravidla doprovázel svého kolegu a spolupracovníka Ondru Weina, takže jsem byl chápán coby člen dua komiků W+W a bezděčně jsem se dostával do překérných situací, které Ondra s chutí inicioval. Na jedné z národních konferencí v Mariánskolázeňském Kasinu na závěrečném večeru všichni stáli v důstojném půlkruhu kolem organizátorů, kteří hodnotili průběh konference, zatímco na druhé straně sálu byly stoly se skromným pohoštěním. Po pozvání ke konzumaci vyhrál Ondra na vypůjčených kolečkových bruslích, za což sklídl pokárání od pana doktora Hrubého. Já jsem tenkrát bohužel brusle nesehnal. Jinak však Ondra se svou muzikantskou kapacitou s klavírem či saxofonem dovedl stáhnout po večerech dohromady příjemnou společnost (za úspěch jsme vždy považovali výsledek páni: dámy = 2 : 1). Na prvním kongresu v Praze jsme přetáhli skupinu příznivců do Letenského zámku. Tam jsme objednali také na 22 hodinu kolotočáře, kteří nám spustili historický kolotoč, což bylo pro cizince neobyčejnou atrakcí a pro nás bylo radostí vidět vážené cizokrajné profesory vyvádět sedíce na koních. Pro velký úspěch jsme pak uspořádali ještě mezichisovou akci příští jaro. Kolidovalo to tenkrát nechtěně s nácivkem pochodování Lidových milic před májovou vojenskou přehlídkou. Naštěstí i mezi nimi byli takoví, kteří pochopili, že nejde o cílenou provokaci, ale o ryzí radovánky. Nevím, zda již není fámou, že si pak taky nějakou jízdu zaplatili.

Na dalších Chisách jsem byl angažován spíše než v technické komisi už v programové, pod vedením Tomáše Míška. Tam se zase objevila nová figura pana Milana Glozara. Životopis tohoto gentlemana byl, jak se nám jednou ve veselé společnosti svěřil, poněkud barvitý. V únoru 1948 působil v komunistických mládežnických bojůvkách, které vytloukaly sekretariáty nespřátelených partají, čímž si zasloužil pozdější kariéru až na velvyslanectví v Londýně. Nicméně, v srpnu 1968 tam zřekl nějakého aktivního agenta KGB, po čemž následoval pád

na subalterního referenta bytového podniku (svou pracovní činnost charakterizoval jako: „počítám rozbité hajzly v panelácích“). Pro kongresy znamenal velkou pomoc při anglické korespondenci se zahraničními účastníky.

Jedním z dlouholetých představitelů Odborné skupiny chemického inženýrství byl Dr. Mirko Hrubý. V souvislosti s CHISOU vzpomínám jeho výrok, pronesený jeho klidnou měkkou brněnštinou: „Není možné říkat chiza, protože si k obědu taky nedáváme huzu“.

Některé osoby zůstávaly v organizaci CHISY dlouhá léta; především dámy původně z knihovny Ministerstva chemie, či Chemoprojektu, které angažoval ještě Ing. Koníček. Klíčovými postavami byl Jan Novosad a Jaromír Škarka, zejména pak laskavá paní Škarková, na které ležela hlavní administrativní zátěž. O administrativu programové komise se zasloužil Ivan Wichterle, který (už v době sálových počítačů) včas zachytil možnost použít počítače a vytvořil pro to efektivní software.

V technické komisi působili především pracovníci ÚTZCHT (nynější ÚCHP) postupně pod vedením Dr. Rathouského, Ratibora Majzlíka a dodnes je to Pepa Kugler, jemuž sekunduje Stáňa Nováková.

Od roku 1972 se mezinárodní kongresy začaly ve fázi s AICHEM konat v intervalu 3 let, a později již jen 2 let. Protože dohled státní bezpečnosti STB nad podezřelou zahraniční klientelou a na naše styky s ní se dal nejlépe zajišťovat v Praze, nebylo možné pokračovat v tradičních Mariánských Lázních ani nikde jinde. Prostor poskytla Strojní fakulta ČVUT a pak čtyřikrát (od 1984) neosobní prostředí Paláce kultury u nuselského mostu. I s kulturními akcemi byly problémy, protože nebylo přípustné, aby se hloučky nepředvídatelně loudaly po městě, a byly striktně vyžadovány transfery autobusy. Zejména i proto, že kongresy se konaly zpravidla okolo podezřelého termínu 21. srpna. Nevím však, že by někdy pořadatelům bylo něco vážného vyčítáno.

Zato národní CHISA kočovala z místa na místo v Čechách, na Moravě i na Slovensku, a periodicky se potkávala s akcí Chemické společnosti (která se nesměla jmenovat tradičně „Chemický sjezd“ nýbrž „Setkání chemiků“, protože termín sjezd si vyhradily partaje pro své institucionální akce). Pamětníků tohoto období je již více, takže detaily nepřipomínám.

Památne bylo Setkání v polovině října 1989 v Tatrách. To už režim zvolna praskal ve švech. Mimořádnému zájmu se těšila přednáška o výzkumu u firmy Baťa, kterou zde měl O. Wichterle před zcela nabitým sálem. Ing. Kost'a Selucký, který pracoval tehdy také pro firmu HP, dotáhl na Štrbské Pleso několik laserových tiskáren a vznikla tam samozvaná redakce každodenního necenzurovaného bulletinu CHISA Zvěsti, který měl už velmi optimistické ladění. Distribuovaly se ho stovky.

Další osud CHISY byl poznamenán stárnutím generace organizátorů, kterým již nebylo třicet, postupnou profesionalizací a přechodem do rutiny pohodlné organizace kongresů na ČVUT v Praze, a následně ještě pohodlnější v hotelu Clarion. Národní konference zakotvily po několika na Seči definitivně v Srní na Šumavě.

Možná, že se někde v podhoubí připravuje nová generace na něco nového pro CHISU, ale obávám se, že inflace konferencí, kongresů a sympozií je tak velká, že hrdinské časy otců zakladatelů se už více nevrátí.

(2014)